

Nazwy terenowe w DPN, czyli...

...o tym, czy Niemcy mieszkali w Niemieńsku, a Dominik w Dominikowie - o pochodzeniu niektórych nazw terenowych w Drawieńskim Parku Narodowym i jego okolicy. Na zdjęciu: Niemieńsko przed 1945 r.

Proponujemy naszym turystom i sympatykom DPN niezwykłą podróż w odległe czasy, w których dawni mieszkańcy tych terenów, m.in. Puszczy Drawskiej, nadawali swoim wsiom i osadom charakterystyczne nazwy. W tę podróż w głąb historii, niczym wyprawę archeologiczną poszukiwaczy znaczenia gry słów: słowiańskich, niemieckich, czy praindoeuropejskich, zaprasza Maciej Gładel, znany Wam już przewodnik po DPN, badacz trudno dostępnych archiwów, historyk, nauczyciel, odkrywca...

Obszar dawnej Ziemi Choszczeńskiej, a od poł. XVI w. Powiatu Choszczeńskiego (Kreis Arnswalde), zamieszkiwany był od ok. VII w. naszej ery przez plemiona słowiańskie. Kiedy więc w poł. XIII w. rozpoczęła się tu kolonizacja niemiecka, nowo przybyli z zachodu osadnicy przejęli wiele nazw terenowych i miejscowych. Jako przykłady tych pierwszych wymienić można:

- Glambeck (Głębokie), miejscowość pomiędzy Żółwinem a Reczem,
- Bagnitz (Bagnica), rzeczka, która po połączeniu z Sitną, wpada do jeziora Dubie w Drawnie,
- Zietensee (Sitno), jezioro w DPN,
- Körnitz (Korytnica), rzeka wpadająca do Drawy i in.

Niemiecki historyk Wolfgang Palm szacuje, że z pośród 52 istniejących na omawianym terenie wsi (na początku XIII w.) , przynajmniej 27 miało nazwy, nawiązujące do Słowian (pochodzą z języka Słowian, których przybysze określali Wendami). Przypuszcza się, że wielu Słowian osiedliło się w nowopowstających (lokowanych) wsiach. Należały do nich m.in.: Wardyń, Nętkowo, Raduń, Radęcin. Często również niemieccy osadnicy zapożyczali nazwy terenowe od mieszkających w sąsiedztwie Słowian (np. w takich wsiach jak: Głębokie, Kiełpino, Górzno). Przykładem takiej pokojowej koegzystencji Słowian i napływowej ludności niemieckiej jest również samo Drawno. Miasteczko powstało w miejscu dawnej słowiańskiej osady rybackiej. Po pojawieniu się tu osadników zza Odry, Słowianie przenieśli swoją rybacką osadę (zwaną Kietz lub chyża) na teren dzisiejszego placu Zgody.

Poniżej lista nazw miejscowości i niektórych nazw terenowych i próba ich wyjaśnieni:.

! Abteshagen – nie istnieje. Założona przez mnichów klasztoru cysterskiego w Bierzwniku (Abt – opat).

Althütte (dosłownie – Stara Huta)- Łasko, w l. 1651 -1715 istniała tu huta szkła, „Nowa huta” funkcjonowała w Breniu (Bernsee) w l. 1681-1818.

! Arnswalde - Choszczno, tyle co „Orli las” z staroniemieckiego „arn” – orzeł, „Wald” - las.

Auenwalde – (Aue – łąg, Wald –las), folwark na płn.-zach. od Wygonu, należący do majątku rycerskiego w Święciechowie w l. 1833-1914.

! Bernsee – Breń, osada opuszczona (w średniowieczu). W końcu XVI w. folwark państwowy, młyn wodny, i huta szkła (1680-1818). Być może od staroniemieckiego słowa „birnu” - błoto, bród, a być może od staroniemieckiego „bernen,, palić się.

Buchtalermühle –Bogdanka, od „Buchtal” –bukowa dolina i „Mühle” – młyn, na początku XIX w. założono tu papiernię, później młyn zbożowy.

Bußberg – Jelenie, osada powstała na wzgórzu „Buschberg”. „Busch” – zarośla, lasek, gaj , „Berg” – góra, wzgórze.

! Driversdorf. Osada porzucona, na płd. od Klasztornej. Nazwa zapewne od (nieznanego z nazwiska)

założyciela.

Eisenhammer – Żeleźnica, osada niedaleko Głuska. Nazwa wywodzi się od istniejącej tu już w średniowieczu tzw. kuźni napędzanej wodą Drawy. (od „ Hammer” – młot i „ Eisen” – żelazo). Dziś leśniczówka.

Friedenau – Konotop, folwark założony w r. 1807 przez Achatza von Waldow z Barnimia. Nazwa nadana na cześć jego żony Frideriki (Fridy) von Waldow.

! Fürstenau – Barnimie, wieś założona przez rodzinę von Vorste.

Grüneberg – Miradz, od zielonych wzgórz porośniętych gęstym lasem dębowym (grün – zielony, Berg – góra).

! Hassendorf – Żółwino, nazwa niejasna. Być może od założyciela (Hassona von Wedel?)

Heidekavel- Radachowo, „Heide” – las, wrzosowiska, „Kaveln” – wydzielone kawałki pola, wieś powstała w 1815 (wg innych źródeł w połowie XVIII w. osadzono tu weteranów wojennych służących w armii Fryderyka Wielkiego – M.G.)

! Hochzeit - Stare Osieczno – słowiańska nazwa to Oseczno, - „zasieki”. Był to nadgraniczny gród obronny położony nad Drawą.

Idashein – folwark i leśniczówka nad Drawą. Nazwa pochodzi od Idy von Brockshausen żony Theodora v. Waldow z Konotopia. Istniał w latach ok. 1850 – 1915. Osada znajdowała się ok. 2 km od Zatomia.

Hertelsaue – Jaźwiny, od Hermanna Hertela, który w r. 1818 wybudował tu, nad Korytnicą papiernię . „Aue” – łęg, błonie, obszar zalewowy.

! Kölpin – od słowiańskiej nazwy łabędzia „kolp”.

Krampe – Krępa, od połabskiego słowa oznaczającego „źródło, studnię”. Folwark założony w XVI w , w miejscu porzuconej – nieznannej z nazwy wsi średniowiecznej.

Lüderswalde – folwark założony ok. 1850 r. w Puszczy Wedelskiej (Znajdował się przed Sitnicą – jadąc od Drawna, vis a vis parkingu nadleśnictwa. Jest już zaznaczony na mapie Schmettaua z ok. 1780 r – M.G.)

Luisenau – Sówka, zapewne od imienia (jakiejś) Luizy v.Wedell, która założyła osadę w r. 1814. Zapewne nie od królowej Luizy Pruskiej, która miała tu pić wodę w czasie ucieczki przed wojskami Napoleona (takiej legendy uczył dzieci miejscowy

nauczyciel Souchard w szkole znajdującej się w Knochenmühle nad Słopicą – M.G.)

Knochenmühle – od „Knoche” –kość, „Mühle” – młyn, a więc Kościany Młyn, w którym wytwarzano mączkę kostną. W XX w szkoła i dom nauczyciela. Budynek położony pomiędzy dzisiejszą leśniczówką Międzybór a Konotopiem (nad Słopicą).

Marienthal – Sitnica, zapewne od (jakiejś) Marii Sydow.

Marzelle – Moczele, od słowiańskiej nazwy rzeczki „Moczel” przepływającej obok.

! Mienken – Dominikowo. W roku 1337 wieś zapisana jako „Daminike”. Nazwa bądź od słowiańskiego „damb – dąb”, bądź od imienia Damin, Daminek.

Nemischhof – od słowiańskiego „nemci – Niemcy”. Ok. 1250 r. , w czasach słowiańskich obszar od Dominikowa, wzdłuż rzeczki Słopicy i Drawy, aż do rejonu Radęcina, musiano określać nazwą „Nemisch Grund – „Niemiecka Ziemia”. W r. 1570 powstał tu folwark.

(Podobną nazwę nosiła leśniczówka Nemischbusch – Zacisze, w Drawieńskim Parku Narodowym, w pobliżu rezerwatu Radęcin. – M.G.)

Neubrück – Mostniki. Osada powstała ok. 1750 r. Nazwa tłumaczona dosłownie jako „ Nowy most” zapewne dla odróżnienia od „starego mostu” w pobliskim Starym Osiecznie.

Neu Körnitz – Nowa Korytnica, nazwa tej założonej w 1569 r. wsi, została nadana zapewne dla odróżnienia od Starej Korytnicy (Alt Körnitz) położonej w Powiecie Drawskim.

Neu Stüdnitz – Nowa Studnica, wieś założona ok. 1584 r., dla odróżnienia od Starej Studnicy (Alt Stüdnitz), nazwa od słowiańskiej nazwy „ studnia lub studzić”.

! Neuwedell – Drawno, nazwa pochodzi od założycieli miasta - rodziny von Wedell, „Neu” – nowy, w odróżnieniu od Altenwedell – Sicko k.Recza.

Räumde – Rogoźnica 5 km w kier płn. -wsch. od Moczeli, folwark powstały ok. 1850, później leśniczówka (również smolarnia), od staroniemieckiego „rum, Raum” – miejsce, a również „ wolne pole”, a więc zapewne „ wykarczowany fragment lasu”.

! Reetz – Recz , od słowiańskiego - „recica”, „reka” – rzeka.

! Regenthin (w 1337 jako Redentin), od słowiańskiego imienia - Radenta.

! Röstenberg – Rościn, wcześniej gród słowiański na tzw. wzgórzu zamkowym, (od 1570 folwark). Gród położony był pierwotnie na wyspie na Drawie (tam, gdzie później był dworek - M.G.) i nazywał się Rostingard. Rost, Rostin były słowiańskimi

imionami, zaś „gard” oznacza „gród”. W języku niemieckim „gród” to „Burg”, który z biegiem czasu przekształcił się w „Berg” (Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku Świeciechowa - Silberburg - na Silberberg - M.G).

Ruhden - Biała Kolonia, folwark k. Świeciechowa założony ok. 1820 r. Od nazwy terenowej „Ruhden”, a ta od słowa „ruda” (ruda darniowa, z której wytapiano żelazo - M.G.).

Saalmer Teerofen - dziś Pustelnia w DPN. Nazwa pochodzi od istniejącej tu dawniej smolarni („Teer” - smoła).

Steinbusch - Głusko, wg W. Palma nazwa wsi nawiązuje do jakiejś starej nazwy terenowej. „Stein” - kamień, „Busch” - zarośla, również las, gaj. Na jednej z map pojawia się nazwa „Steinbruch” - kamieniołom.

! Silberberg - od słowiańskiego imienia Silbur, Silbor i słowa „Burg” - gród.

! Spechtsdorf - Płociczno, od staroniemieckiego słowa „spece” oznaczającego drogę (z bali) zbudowaną przez bagnisty teren. Nazwa nawiązuje to lokalizacji wsi na mokradłach.

Springe - nieistniejąca dziś osada w DPN (przy skrzyżowaniu z drogą do Moczeli). Nazwa pochodzi zapewne od słowa „Spring” - źródło.

Steinbuscher Glashütte, dosł. „Głuska Huta Szkła”, od 1818 r. osiedle zbudowane dla pracowników działającej tu od 1822 r. huty szkła.

Werder - Ostrowiec, folwark w końcu XVI w. Słowo oznacza „półwysep”, „wyspę”, lub po prostu stały ląd otoczony mokradłami. Podobnie jak polski „ostrów”.

Zatten -Zatom, zapewne od słowiańskiego „zaton” - oznaczającego płytkie zakole rzeki. Nazwa nawiązuje do pobliskiej Drawy.

Zietenfier - Sitno, nieistniejący dziś folwark (powstały w 1579 r.) na terenie DPN. Od słowiańskiego słowa „sit” - sitowie i „Fier” od łacińskiego słowa viride - „zielony” (w odniesieniu do dębowego lasu). Słowo to pojawia się bardzo często w nazwach terenowych dawnego powiatu choszczeńskiego.

W uzupełnieniu kilka słów o nazwach głównych rzek regionu:

Drawa (Drage) - nazwa wywodzi się z języka praindoeuropejskiego i oznacza „szybko płynącą wodę” (dreu - pedzić, biec”).

Ina (Ihna) - nazwa wywodzi się z tej samej grupy językowej i pochodzi od słowa oznaczającego „wodę” ale również „bagno”.

Płociczna - (Plötzenfliess) - wydaje się dość logiczna. „Plötze” to płóć, płotka, „Fließ” - rzeczka , strumień.

Korytnica - (Körnitz) - od słowa koryto.

Autor art. Maciej Gławdel

Na podstawie: W.Palm „Deutung der wichtigsten Ortsnamen im Kreis Arnswalde”, w:
„Heimatgruss Rundbrief, z. 213, ss. 40-43

Korzystałem również z prac prof. T.Białeckiego

P.S.

1. Wykrzyknik (!) oznacza miejscowości stare, istniejące już przynajmniej od początku XIV w.
2. Na zdjęciu: Niemieńsko przed 1945 r.

Data wydruku: 27.07.2024 05:16:51

Adres URL: <http://dpn.pl/aktualnosci/921-nazwy-terenowe-w-dpn-czyli-.html>